

МОШ, СОЯ ВА ЕРЁНҒОҚНИНГ ТУПРОҚ УНУМДОРЛИГИГА ТАЪСИРИ**Жўраев Акмалжон Нормухамадович**

Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти к.х.ф.ф.д., доцент

Қамбарова Дилноза Қодировна

доктарант

Акбарова Мафтуна

Магистр

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6818549>

Аннотация. Мақолада Андижон вилоятининг оч тусли бўз тупроқлари шароитида такрорий экинлар экилиб тажрибадан олинган натижалар келтирилган. Бунда дала тажрибалари 4 та вариантдан иборат бўлиб, такрорий экин сифатида мош, соя ва ерёнғоқ ўсимликлари экилган ҳамда ҳосилдорлик келтирилган.

Калит сўзлар: тупроққа, маъдан ўғитлар, ўсимлик, ҳосилдорлик, такрорий экинлар, азот, фосфор, калий, чиринди, тажриба тизими, унумдорлик.

ВЛИЯНИЕ БОБОВ МУНГ, СОИ И АРАХИСА НА ПЛОДОРОДИЕ ПОЧВЫ

Аннотация. В статье представлены результаты, полученные в результате опыта посева повторных культур на светло-серых почвах Андижанской области. В этом случае полевые эксперименты состоят из 4 вариантов: растения маша, сои и арахиса высаживают как повторные культуры, и сообщают об урожайности.

Ключевые слова: почва, минеральные удобрения, растение, урожайность, повторные посевы, азот, фосфор, калий, гумус, опытная система, плодородие.

EFFECTS OF MUNG BEAN, SOYBEAN AND PEANUT ON SOIL FERTILITY

Abstract. The article presents the results obtained from the experiment of planting repeated crops in light gray soils of Andijan region. In this case, field experiments consist of 4 options, mung bean, soybean and peanut plants are planted as repeated crops and yield is reported.

Key words: soil, mineral fertilizers, plant, productivity, repeated crops, nitrogen, phosphorus, potassium, humus, experimental system, fertility.

КИРИШ

Хозирги кунда тупроқ унумдорлигини сақлаш ва ошириш Республиканинг қишлоқ хўжалигидаги энг муҳим ва долзарб вазифалардан ҳисобланади. Бу борада такрорий экинларни қисқа ротацияли алмашлаб экиш тизимларини қўллаш тупроқ таркибидаги чиринди азот, фосфор ва калий миқдорлари ва уларнинг экинлар ҳосилдолигига таъсирини аниқлаш деҳқончилик фанининг асосий вазифаларидан ҳисобланади.

Органик деҳқончилик маҳсулотларини етиштириш ва тупроқ унумдорлигини ошириш ҳамда озиқ овқат хавфсизлигини таъминлашда дуккакли экинларнинг ўрни катта ҳисобланади. Шунини ҳисобга олган ҳолда биз Андижон вилояти Андижон туманида жойлашган Ўқув тажриба хўжалигининг очтусли бўз тупроқлари шароитида дала тажрибалари олиб бордик. Дала тажрибаларида асосан такрорий экин сифатида мош, ерёнғоқ ва соя экинлари экилиб ўсиб ривожланиши ва тупроқ унумдорлигига таъсири ўрганилди.

ТАДҚИҚОТ МЕТОДИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Тажриба тизими асосан 4 та вариантдан иборат бўлиб, 1-вариантда назорат жойлаштирилган бўлиб ҳеч қандай экин тури экилмаган. 2-вариантда мош ўсимлиги экилиб 75 кг азот, 75 кг фосфор, 50 кг азотли ўғит қўлланилган. 3-вариантимизда эса соя ўсимлиги экилган. 4-вариантда ерёнғоқ ўсимлиги экилган. 3 ҳамда 4 вариантларда ҳам ўғитлаш меъёрлари 2 вариантдаги билан бир хил бўлган.

1-жадвал**Тажриба тизими**

Вариант	Экин тури	Ўғитлаш меъёри		
		N	P ₂ O ₅	K ₂ O
1	Назорат	-	-	-
2	Мош	75	75	50
3	Соя			
4	Ерёнғоқ			

Барчамизга маълумки дуккакдилар хаводаги азотни ўзлаштиришда катта аҳамиятга эга ўсимликлар ҳисобланади. Соя ўсимлигидан истеъмол ва озиқ-овқат саноатида фойдаланилади, ем-хашак тайёрёрланилади. Соянинг таркибида 30-52% оқсил, 17-27% мой ҳамда 20% карбон сувлар мавжуд. Ерёнғоқ қимматли мойли ва озиқ-овқат ўсимлигидур. Ерёнғоқнинг уруғини таркибида 45-66% қуримайдиган ва инсон истеъмоли учун ярқли мой болиб, бу юқори сифатли консервалар, маргарин ва консерва маҳсулотлари ишлаб чиқиш учун ишлатилади.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАСИ ВА МУХОКАМА

Вегетация даври давомида тадқиқот олиб борилган тажриба даласидан тупроқ намуналари олиниб вилояти агрокимёвий тупроқ таҳлил марказида тупроқлар таҳлил қилиб борилди. Хар ойнинг 1 санасида ўсимликнинг ўсиш ривожланиши, ҳосил тўплаши фенологик кузатув орқали аниқлаб дала дафтарига қайд қилиб борилди.

Андижон вилоятининг оч тусли бўз тупроқлари шароитида олиб борилган тадқиқот натижаларига кўра тўпланган ҳосилга тўхталадиган бўлсак тажрибанинг биринчи йилида 2-вариантда мош ўсимлигидан 16,2 ц ҳосил олинди. Соя ўсимлиги экилган 3-вариантда эса ўсимликнинг ҳосили 24,3 ц ни ташкил қилди. Ерёнғоқ экилган 4-вариантда ўсимликнинг ҳосили 18,6 ц

2-жадвал**Тажрибада такрорий экинларнинг ҳосилдорлиги**

Вариант	Экин тури	Ҳосилдорлиги
1	Назорат	
2	Мош	16.2
3	Соя	24.3
4	Ерёнғоқ	18.6

Бўлганлиги кузатилди. Такрорий экинлар еғиштириб олингандан сўнг амал даври охирида тупроқ намуналари олиниб тупроқ таҳлил марказига топширилди.

